

Skipulagsstofnun
b.t. Sigurðar Ásbjörnssonar
Borgartúni 7b
105 Reykjavík

Reykjavík, 10. desember 2021
UST202111-038/A.Þ.
08.12.00

Efni: Mat á umhverfisáhrifum – matsáætlun – laxeldi á landi í Ölfusi – Geo Salmo ehf.

Vísað er til erindis Skipulagsstofnunar er barst 3. nóvember sl. þar sem óskað er umsgagnar Umhverfisstofnunar um ofangreinda matsáætlun.

Starfsemin er háð starfsleyfi Umhverfisstofnunar skv. viðauka II í lögum nr. 7/1998 um hollustuhætti og mengunarvarnir. Stofnunin minnir á að málshraðviðmið stofnunarinnar fyrir útgáfu starfsleyfa er allt að 240 dagar. Hægt er að sækja um að vinna umhverfismat samhliða starfsleyfisgerð en starfsleyfistillaga verður ekki auglýst fyrr en álit Skipulagsstofnunar liggur fyrir þar sem mengunarvarnaákvæði starfsleyfis byggja á mati á umhverfisáhrifum.

Framkvæmdarlýsing

Geo Salmo ehf. (hér eftir nefnt rekstraraðili) áformar að reisa eldisstöð í landi Ölfuss vestan Þorlákshafnar. Áætluð framleiðsla er 20.000 tonn af laxi á ári með möguleika á að auka framleiðsluna í 24.000 tonn á ári. Skv. töflu 4.2 í matsáætlun verður standandi lífmassi í stöðinni 12.260 tonn á hverjum tíma. Áætluð vatnstaka er um 19.000 l/s.

Umhverfisstofnun bendir á að starfsleyfi er gefið út fyrir hámarkslífmassa í stöðinni á hverjum tíma. Því er mikilvægt að í umsókn um starfsleyfi verði gerð grein fyrir hámarkslífmassa. Skilyrði vegna losunar eru hins vegar ákvörðuð út frá ársframleiðslu.

Stöðinni verður skipt í þrjú stig, þ.e. seiðastöð, sjógöngustöð og áframeldisstöð. Á framkvæmdarsvæði verða eldiskerin umfangsmest en auk þeirra verða byggingar sem hýsa slátrun, fiskvinnslu, spennistöð, hreinsistöð, gróðurhús, fóðurgeymslu, smávirgjun, súrefnisstöð og aðstöðu starfsmanna. Einnig verða á lóðinni sjómiðlunartankar, sjótökuholur og ferskvatnsholur. Heildarflatarmál bygginga verður 185.400 m².

Mat á umhverfisáhrifum

Í greinargerð matsáætlunar kemur fram að í umhverfismati verði gerð grein fyrir helstu áhrifum framkvæmdar á eftirfarandi umhverfisþætti: landnotkun, jarðmyndanir, fornleifar, landslag, ásýnd, gróðurfar, fuglalíf, grunnvatn, vatnsgæði, lífríki viðtaka, loftslag, atvinnulíf og hljóðvist.

Helstu áhrifaþættir framkvæmdar sem nefndir eru og gætu haft áhrif á ofangreinda umhverfisþætti eru beint rask, grunnvatnstaka, frárennsli, rekstur og ónæði á framkvæmdar- og rekstrartíma.

Í umhverfismatsskýrslu verður gerð grein fyrir valkostum varðandi útfærslu á fráveitu og nýtingu næringarefna úr frárennsli eða förgun ef nýting gengur ekki eftir.

Fráveita

Umhverfisstofnun bendir á að starfsemin mun annað hvort losa í viðtaka sem hefur vatnshlotanúmerið 103-1341-C og nefnist Stokkseyri að Þorlákshöfn eða viðtaka sem hefur vatnshlotanúmerið 104-1383-C og nefnist Þorlákshöfn að Höfnum en það er háð staðsetningu fráveitunnar. Stofnunin telur mikilvægt að gerð verði ítarlega grein fyrir því hvernig fráveitunni verði háttað. Stofnunin bendir á að skv. 2. mgr. 9. gr. reglugerðar nr. 798/1999 um fráveitur og skólþ skal öllu skólpi sem veitt er til sjávar veitt minnst 5 metra niður fyrir meðalstórstraumsfjöruborð eða 20 metra út frá meðalstórstraumsfjörumörkum. Lagning neðansjárleiðslu þarf samþykki Umhverfisstofnunar, sbr. lög nr. 33/2004 um varnir gegn mengun hafs og stranda. Ef ómögulegt reynist vegna landfræðilegra aðstæðna að uppfylla ofangreint ákvæði er rekstraraðila heimilt að leggja til aðrar lausnir sem viðkomandi heilbrigðisnefnd metur fullnægjandi. Áður en heilbrigðisnefnd tekur ákvörðun skal hún leita umsagnar Umhverfisstofnunar.

Skv. reglugerð 535/2011 skulu vatnshlot vera í að minnsta lagi góðu vistfræðilegu og efnafræðilegu ástandi. Ef ástand vatnshlota samræmist ekki umhverfismarkmiðum skal grípa til aðgerða til þess að ná betra ástandi skv. lögum nr. 36/2011 um stjórn vatnamála.

Umhverfisstofnun telur mikilvægt að í umhverfismatsskýrslu komi fram hver sé áætluð heildarfóðurnotkun stöðvarinnar. Stofnunin bendir á að losun næringarefna í viðtaka er reiknuð út frá framleiddu magni fisks, fóðurnotkun og fóðurnýtingu. Umhverfisstofnun bendir rekstraraðila á að nota réttar formúlur fyrir losunarútreikninga en þær má nálgast hjá stofnuninni.

Í matsáætlun kemur fram að fleiri fiskeldisstöðvar eru á svæðinu og því verði í umhverfismatsskýrslu lagt mat á samlegðaráhrif þeirra á lífríki og vatnsgæði viðtaka. Umhverfisstofnun telur það afar jákvætt og hvetur rekstraraðila og aðrar fiskeldisstöðvar á svæðinu til að koma sér upp sameiginlegri vöktun á viðtaka.

Úrgangur

Í matsáætlun kemur fram að rekstraraðili fyrirhugi að fráveitan verði í samræmi við hugmyndir um hringrásarhagkerfi þar sem úrgangur verði lágmarkaður og fastefnið sem fellur frá endurnýtt eins og kostur er. Næringarríkt affallsvatn frá seiðastöð verður nýtt til ræktunar grænmetis í gróðurhúsi en annað affallsvatn síað í gegnum tromlusíur þar sem fastefnið er skilið frá og endurnýtt, t.d. til gasgerðar og/eða áburðar. Umhverfisstofnun bendir á að slík starfsemi gæti verið tilkynningar- eða leyfis skyld.

Umhverfisstofnun telur þessar hugmyndir um lágmarkun úrgangs og endurnýtingu fastefnis jákvæðar og í samræmi við nýja stefnu stjórnvalda, sem nefnist *Í átt að hringrásarhagkerfi*, þar sem stefnt er að því að hætta alfarið urðun lífbrjótanlegs úrgangs. Stofnunin bendir á að hún hefur unnið leiðbeiningar um fráveitu- og fastefnismeðhöndlun fiskeldisstöðva á landi.¹

Sérstök vernd

Líkt og fram kemur í matsáætluninni er fyrirhugað framkvæmdasvæði staðsett á eldhrauni sem nýtur sérstakrar verndar skv. 61. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd. Hraunið rann úr Brennisteinsfjöllum fyrir meira en 4.000 árum.

Í 61. gr. laganna er kveðið á um sérstaka vernd þeirra vistkerfa og jarðminja sem taldar eru upp í 1. og 2. mgr. sama ákvæðis. Skv. 3. mgr. ákvæðisins ber að forðast röskun þeirra náttúrufyrirbæra, sem undir greinina falla, nema brýna nauðsyn beri til og ljóst að aðrir kostir séu ekki fyrir hendi. Í greinargerð með frumvarpi til laga um náttúruvernd er með orðalaginu „brýn nauðsyn“ lögð áhersla á að einungis mjög ríkir hagsmunir geti réttlætt röskun og þá fyrst og fremst brýnir almannahagsmunir.

Stofnunin bendir auk þess á að skylt er að afla framkvæmdaleyfis, eða eftir atvikum byggingarleyfis, vegna allra framkvæmda sem fela í sér röskun á svæðum sem njóta sérstakrar verndar, sbr. skipulagslög og lög um mannvirki. Ef framkvæmdaleyfi gerir ráð fyrir raski á hrauni þarf að rökstyðja þá ákvörðun og gera grein fyrir öðrum kostum sem skoðaðir hafa verið sem mögulegir valkostir við útfærslu framkvæmdarinnar og ástæðum þess að þeir urðu ekki fyrir valinu. Einnig skal gera grein fyrir fyrirhuguðum mótvægisáðgerðum, sem og mögulegri endurheimt náttúruverðmæta þegar það á við. Þá skal afrit af útgefnu leyfi sent Umhverfisstofnun, sbr. 6. mgr. ákvæðisins. Við mat á leyfisumsókn ber að vega saman mikilvægi náttúruminjanna sem í húfi eru og hagsmuni af fyrirhugaðri framkvæmd. Við matið skal litið til verndarmarkmiða 2. og 3. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd, auk þess sem tekið skal mið af mikilvægi minjanna og sérstöðu í íslensku og alþjóðlegu samhengi, sbr. 3. og 4. mgr. 61. gr. laganna.

Í matsáætlun segir að leitast verði við að draga sem kostur er úr beinu raski á hrauninu og gætt að frágangi. Landþörf starfseminnar er talsverð en mikilvægt er að heildarflatarmál framkvæmdarsvæðisins komi fram í umhverfismatsskýrslu. Að mati Umhverfisstofnunar mun framkvæmdin hafa umtalsverð óafturkræf áhrif á hraun sem fellur undir 61. gr. náttúruverndarlaga. Stofnunin telur að fjalla þurfi ítarlega um áhrif framkvæmdarinnar á jarðmyndanir og að gera skuli valkostagreiningu þar sem verndargildi hraunasvæða eru metin og tekið tillit til jarðmyndana, s.s. hrauntraða og hraunfláka.

Virðingarfyllst,

Agnes Þorkelsdóttir
sérfræðingur

Steinar Rafn Beck Baldursson
sérfræðingur